

STRUKTURUDVIKLINGEN I DANSK LANDBRUG – UDVIKLINGEN FREM TIL I DAG

Af Ph.D., Henning Otte Hansen, Fødevareøkonomisk Institut

Den historiske strukturudvikling i landbruget er vigtig, da man ofte kan forlænge eller fremskrive de foregående årtiers udvikling - og dermed få et rimeligt billede af den forventede udvikling fremover. Strukturudviklingen i dansk landbrug går i retning af færre, større og mere specialiserede bedrifter. På flere områder stiger koncentrationen, og geografisk set flytter husdyrene stadig mod vest. Den vertikale integration er stigende, arbejdskraftforbruget er faldende, mens internationaliseringen i form af større fokus på eksport er voksende.

Introduktion

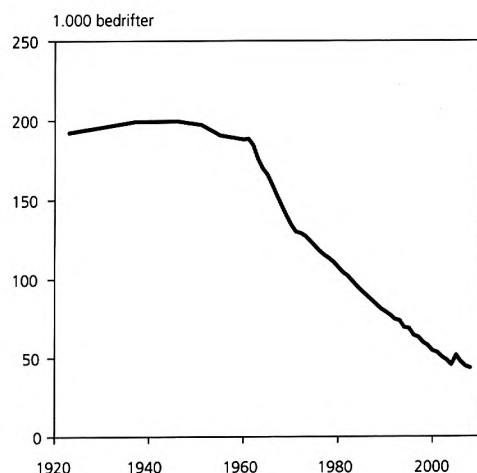
Når man skal vurdere landbrugets fremtidige strukturudvikling, tager man ofte udgangspunkt i den historiske udvikling. Det skyldes, at udviklingen i mange tilfælde følger den historiske tendens, og at man derfor kan forlænge eller fremskrive de foregående årtiers udvikling – og dermed få et rimeligt billede af den forventede udvikling fremover.

Den historiske udvikling har også interesse, da den kan fortælle noget om landbrugserhvervets tilpasning, dynamik og udnyttelse af stordriftsfordele. En smidig strukturudvikling kan være et signal om, at landbruget er i stand til at tilpasse sig ændrede vilkår.

Antal landbrugsbedrifter

Antallet af landbrugsbedrifter i Danmark var relativt konstant i første halvdel af 1900-tallet. På den ene side var der en »naturlig« strukturudvikling baseret på teknologi, størrelsesøkonomi m.m. i retning af færre og større bedrifter. På den anden side medførte udstykning, statshusmandsbrug m.m., at der blev oprettet flere mindre landbrug. I gennemsnit var der derfor tale om en næsten konstant udvikling m.h.t. antal bedrifter, jfr. figur 1.

**Figur 1. Antal landbrugsbedrifter i Danmark
1923-2008**

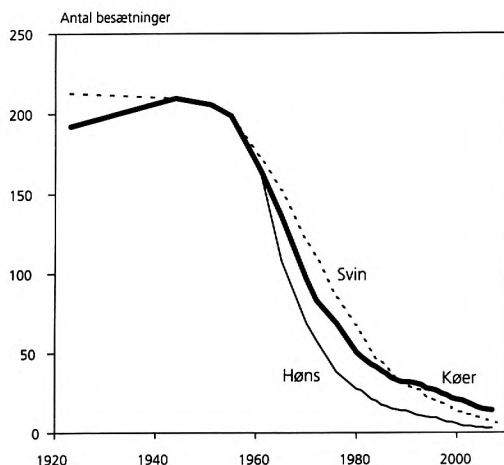
Anm: Som følge af databrud, ændrede opgørelsesmetoder m.m. er data marginalt korrigeret i forhold til kilde-
derne.

Kilder: Danmarks Statistik (flere årgange), Hansen, S. A. (1983) m.m.

I løbet af de seneste årtier har der været en næsten konstant reduktion i antallet af landbrugsbedrifter på ca. 2.500-3.000 om året. Relativt (procentvis) er der dog tale om en stigende afvandring. I perioden 1990-1999 blev antallet reduceret med 3,3 pct. om året, mens tallet for perioderne 2000-2004 og 2005-2008 var hhv. 5,8 og 3,5.

Antal landbrugsbedrifter kan også beskrives ud fra antallet af besætninger. Der er her tale om en sammenfaldende tendens, men dog med en mere markant udvikling, jfr. figur 2.

Figur 2. Antal besætninger i Danmark

Kilde: Egne beregninger på grundlag af Danmarks Statistik (flere årgange).

Frem til slutningen af 1950'erne var antallet af besætninger med hhv. køer, svin og fjerkræ omtrent lig med antallet af landbrugsbedrifter, hvilket viser, at næsten alle bedrifter havde alle tre slags husdyr. Især fra 1960 til 1980 faldt antallet af husdyrbesætninger drastisk som følge af dels færre bedrifter dels stigende specialisering i retning af rene planteavlbrug eller kun én slags husdyr pr. bedrift.

Landbrugsbedrifternes størrelse

Landbrugenenes størrelse er central ved en beskrivelse af strukturudviklingen, omend der er flere væsentlige problemer forbundet hermed.

For det første kan den gennemsnitlige størrelse dække over en betydelig spredning. Det betyder i praksis, at det kan være nødvendigt også at undersøge f.eks. heltidsbrugenenes størrelse for at få et mere nuanceret billede af udviklingen. Som det ses af tabel 1, adskiller heltidsbrugene sig betydeligt fra gennemsnitstallene, når det gælder størrelse.

Tabel 1. Størrelse på heltids- og deltidsbrug i dansk landbrug (2007)

	Heltid	Deltid	Alle bedrifter
Landbrugsareal*) (ha)	138	29	74
Bruttoudbytte (1.000 kr)	4.057	294	1.857

*) Incl. forpagtning

Kilde: FOI (2010).

Som det fremgår af tabellen, er der store forskelle mellem deltids- og heltidsbrugenes størrelse. Det betyder også, at deres udvikling, tilpasning til ændrede økonomiske rammevilkår og tilpasningsbehov kan være meget forskellige.

Mens heltidsbedrifterne som udgangspunkt hele tiden søger at optimere produktionen og strukturen for at opnå det højst mulige økonomiske afkast, vil mange deltidsbrug være langt mindre udsat for samme økonomiske pres, blandt andet fordi indkomst uden for bedriften er en hovedindtægtskilde.

Det er også kendetegnende, at heltidsbedrifterne i gennemsnit er vokset langt hurtigere end landbrugsbedrifterne under ét gennem de seneste årtier, jfr. figur 3.

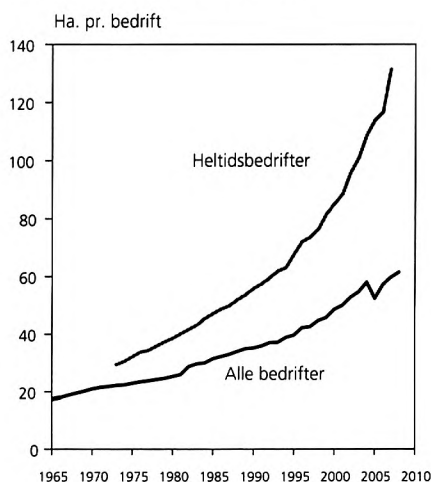
Den store spredning i størrelsesfordelingen kan derfor gøre det upræcist blot at se på gennemsnitstal.

For det andet er størrelse et noget upræcist begreb, idet der kan være flere forskellige måder at opgøre størrelse på.

Landbrugsbedrifternes størrelse kan således være

- antal hektar
- antal arbejdstimer/år
- antal beskæftigede
- omsætning/år
- værditilvækst/år
- kapitalanvendelse
- m.m.

Figur 3. Landbrugsbedrifternes størrelsesudvikling: Heltidsbedrifter og alle bedrifter

Kilde: FOI (2010) og Danmarks Statistik (flere årgange)

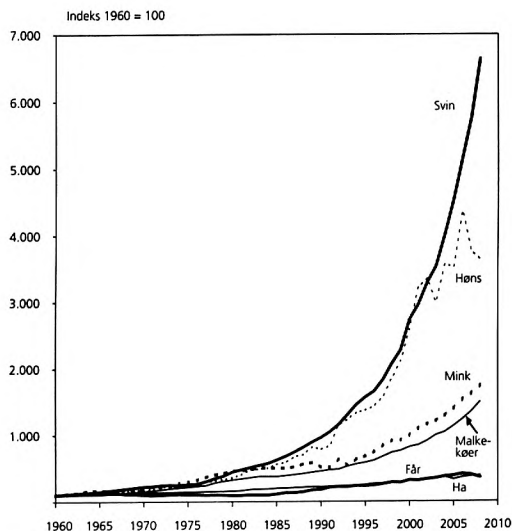
Det er ikke muligt at finde et entydigt størrelsesbegreb, som kan anvendes i ethvert tilfælde. Derfor er det nødvendigt at se på flere forskellige størrelsesmål.

Samtidig er det ikke tilstrækkeligt at se på udviklingen i landbrugserhvervet under ét, idet strukturudviklingen kan forløbet meget forskelligt fra produktionsgren til produktionsgren.

Nogle produktionsgrene kan være udsat for et større konkurrence- og strukturpres end andre. Tilsvarende kan det også spille en rolle, at mulighederne for at udnytte yderligere stor driftsfordele er større i nogle produktionsgrene end i andre.

Som det ses af figur 4, har der gennem de seneste årtier været den stærkeste strukturudvikling – målt på antal dyr eller ha. pr. bedrift – i svine sektoren.

Figur 4. Antal dyr eller hektar pr. bedrift i dansk landbrug 1960-2008. Indeks 1960 = 100

Kilde: Egne beregninger på grundlag af Danmarks Statistik (flere årgange).

Figuren viser en klar entydig tendens, hvor især bedrifterne med svin og høns har været inde i en kraftig vækst, mens udviklingen i størrelsen målt på antal hektar eller antal får pr. bedrift har været langt mere afdæmpet.

En mere detaljeret illustration af størrelsesudviklingen fremgår af figur 5.

Figurerne viser som helhed, at der ikke hidtil har været tegn på, at størrelsesudviklingen er aftagende. Inden for svinesektoren er der tilnærmelsesvist tale om en eksponentiel udvikling.

Specialisering

Specialiseringen i landbruget – og i mange andre erhverv – har været stigende i de senere år. Ved specialisering forstås i denne sammenhæng specialisering på de enkelte bedrifter, hvorved produktionen bliver mindre alsidig.

Den øgede specialisering skyldes bl.a. den teknologiske udvikling, som i stigende grad fremmer stordriftsfordelene. Samtidig vil de større krav til specifik viden nødvendiggøre, at man fokuserer på færre og evt. kun en enkelt produktionsgren.

Et eksempel er fjerkræproduktionen, som tidligere fandt sted på næsten alle bedrifter. I takt med stigende specialisering og arbejdsdeling er der nu fjerkræproduktion på stadig færre bedrifter. Den resterende fjerkræproduktion finder nu sted på større og ofte meget specialiserede bedrifter. Udviklingen er således ikke et tegn på, at fjerkræproduktionen får en faldende betydning, men derimod et tegn på industrialisering og specialisering.

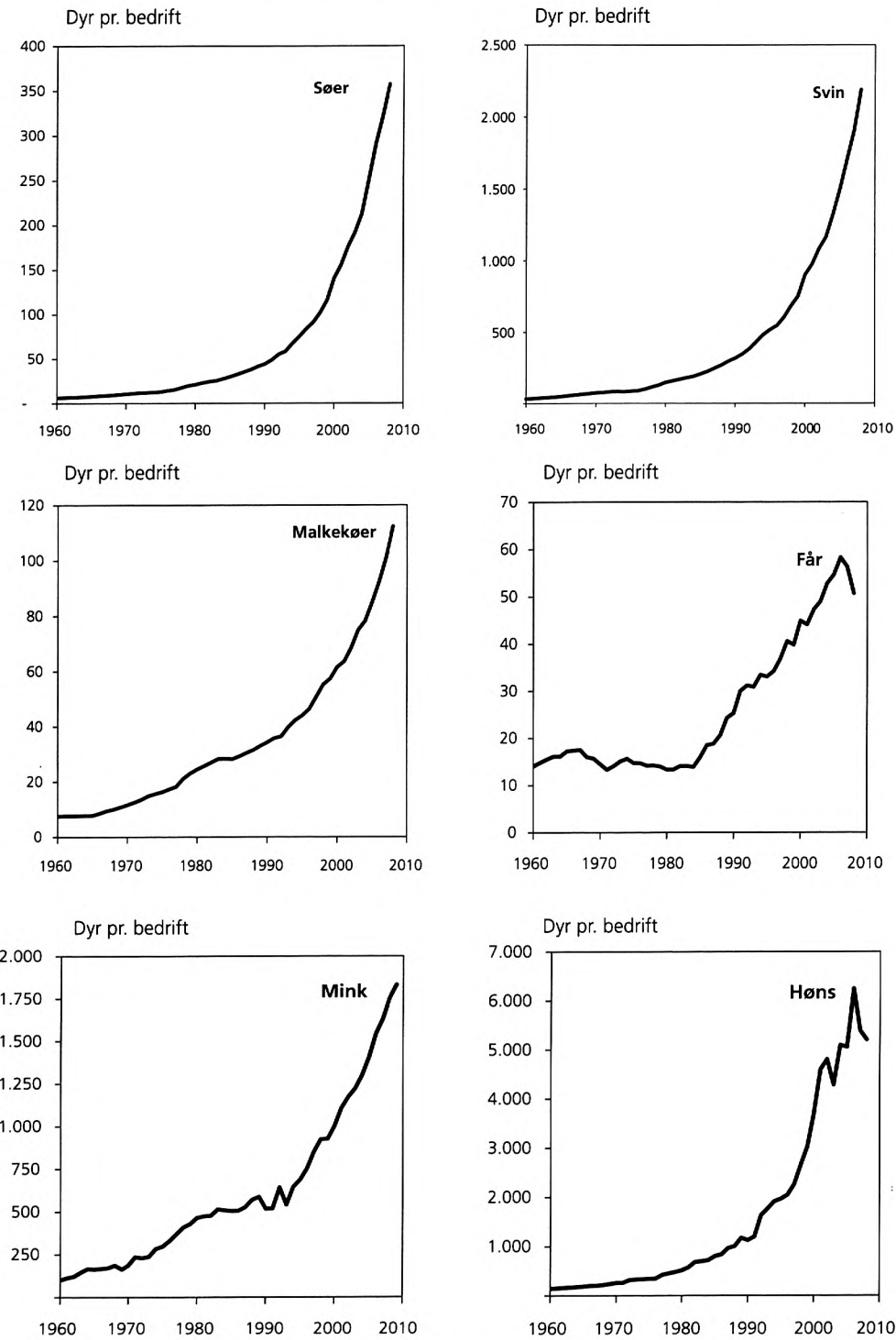
Udviklingen i retning af stigende specialisering kommer til udtryk på andre områder og ses tydeligt i Danmark. I 1960'erne havde 75 pct. af alle bedrifter en alsidig produktion, defineret som ejendomme med både svin og køer. Denne andel er siden faldet til 3 pct., jfr. figur 6.

Som figuren viser, er der foregået en kraftig specialisering gennem de seneste 40-50 år, og denne specialisering har også bidraget til en yderligere stordrift. Dermed har udviklingen bidraget til en yderligere udnyttelse af stordriftsfordele.

Koncentration

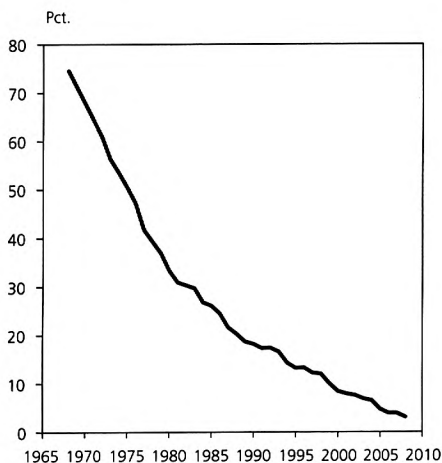
I takt med stigende størrelse og specialisering bliver landbrugsproduktionen også flere steder mere koncentreret. Koncentrationen kan måles på flere måder: Geografisk bliver produktionen mere koncentreret på de områder, som frembyder de største komparative fordele. Bedriftsmæssigt sker koncentrationen ved, at de største bedrifter bliver endnu større.

Figur 5. Gennemsnitlig bedriftsstørrelse i dansk landbrug - målt på antal dyr pr. bedrift.

Kilder: Egen fremstilling på grundlag af Danmarks Statistik (2010 og flere årgange)

Figur 6. Andel af bedrifter med både svin og køer i Danmark

Kilde: Danmarks Statistik (flere årgange).

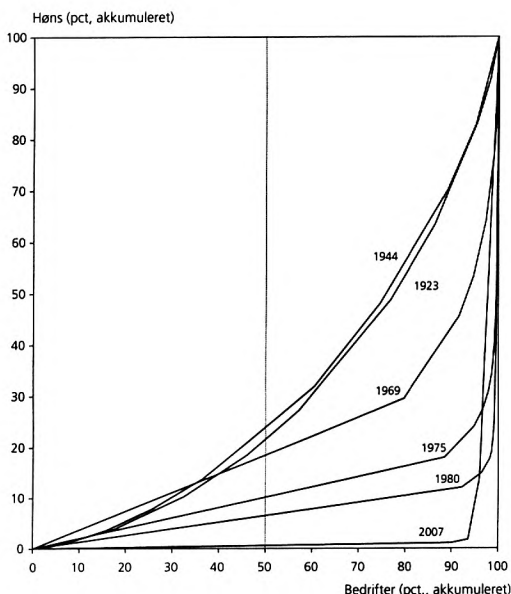
I Danmark har 17 pct. af svinebesætningerne 63 pct. af svinebestanden, og 20 pct. af slagtekyllingebedrifterne producerer 94 pct. af alle slagtekyllinger.

Især hønsebedrifterne har oplevet en stigende koncentration gennem de seneste årtier. Udviklingen illustreres i figur 7, som viser hvor stor en del af den samlede hønsebestand, som bedrifterne har.

Figuren viser antal bedrifter (akkumuleret) og deres andel af den samlede hønsebestand (akkumuleret). Kurven viser eksempelvis, at de 50 pct. mindste bedrifter havde ca. 20-25 pct. af hønsebestanden i 1923 og 1944. I de følgende årfaldt andelen, og i 2007 havde 50 pct. mindste bedrifter under 1 pct. Omvendt har de 50 pct. største bedrifter fået en stadigt stigende andel.

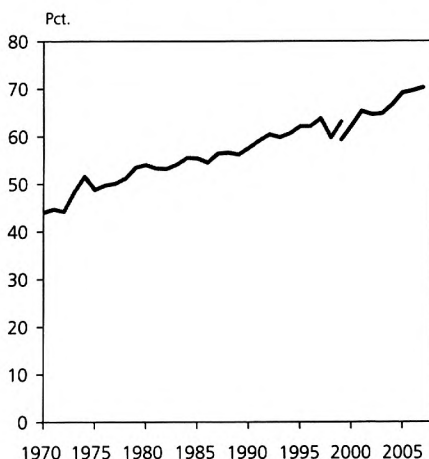
Koncentrationen kan illustreres ved at beregne, hvor stor en del af det samlede produktionsapparat, som f.eks. de 5 pct. eller 20 pct. største landbrugsbedrifter har. Såfremt disse største bedrifter får en stigende andel, er det tegn på stigende koncentration.

Figur 7. Lorenz-kurver for strukturen i den danske hønsebestand

Kilde: Egne beregninger på grundlag af Danmarks Statistik flere årgange.

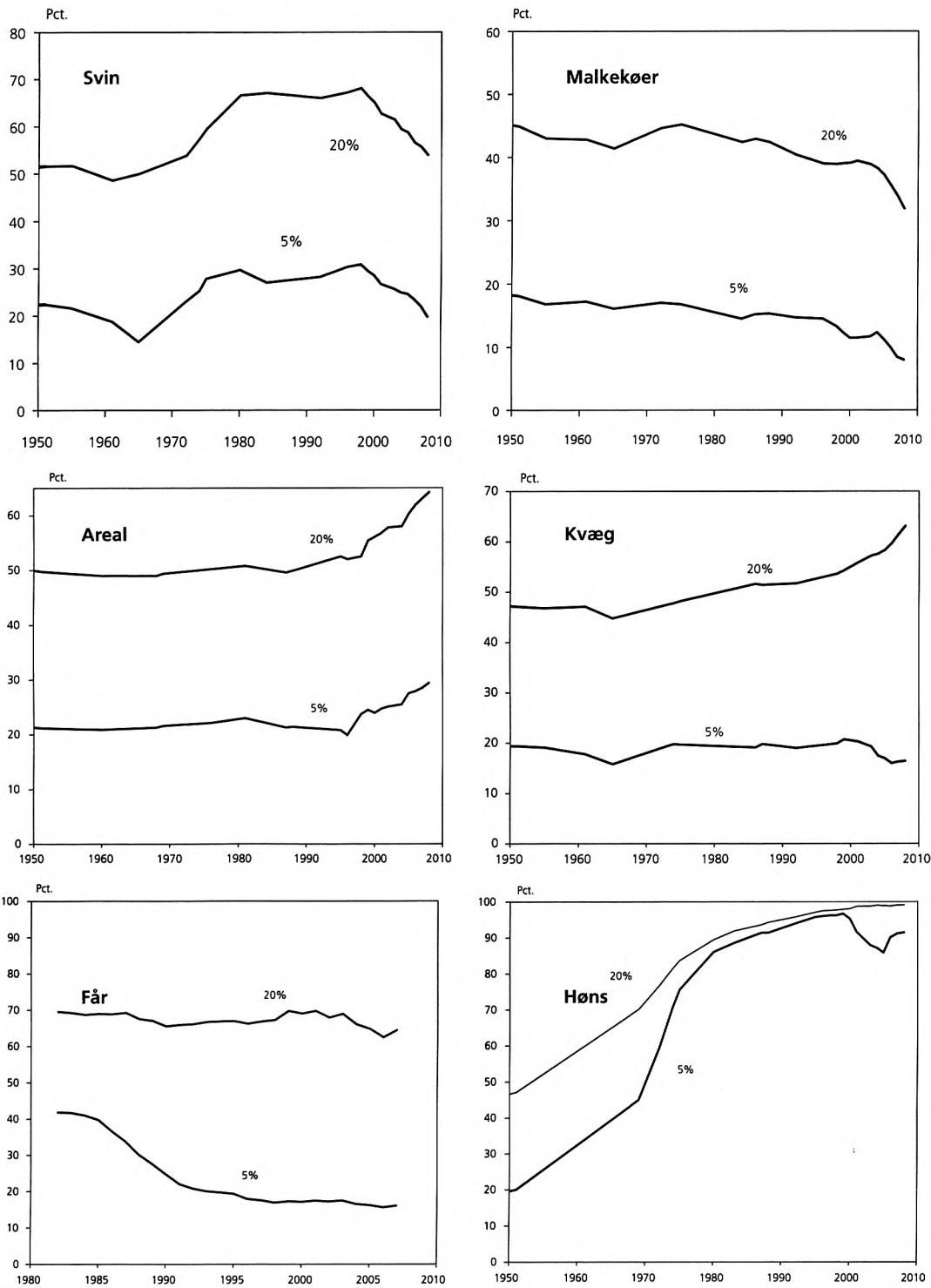
Figur 8. De 20 pct. største landbrugs andel af den samlede omsætning i dansk landbrug. 1970-2007

Anm: Databrud i 1999

Kilde: Egen fremstilling på grundlag af Danmarks Statistik (2010a+b)

Figur 9. Koncentrationsudvikling i dansk landbrug

Anrm: Koncentrationen er beregnet ud fra Lorenz-kurver, hvor der er ekstrapoleret ud fra 5-22 observationer pr. år.

Kilder: Egne beregninger på grundlag af Danmarks Statistik (flere årgange)

Når man ser på koncentration i hele dansk landbrug – uanset driftsform, størrelse, ejerform m.m. – er der en klar tendens i retning af, at de største landbrug får en stigende andel af den samlede omsætning. De 20 pct. største landbrug står således for ca. 70 pct. af erhvervet samlede omsætning, og andelen har været konstant stigende gennem de senest årtier, jfr. figur 8.

De 50 pct. største landbrug står i dag for 90 pct. af den samlede omsætning – mod godt 75 pct. i 1970. Også her er der en entydig udvikling i retning af en stigende koncentration.

Når man analyserer størrelsen ud fra antal husdyr eller antal hektar i de enkelte produktionsgrene, viser der sig et lidt mere nuanceret billede. Figur 9 viser således udviklingen i koncentrationen i dansk landbrugs væsentligste sektorer gennem en længere årrække. Kon-

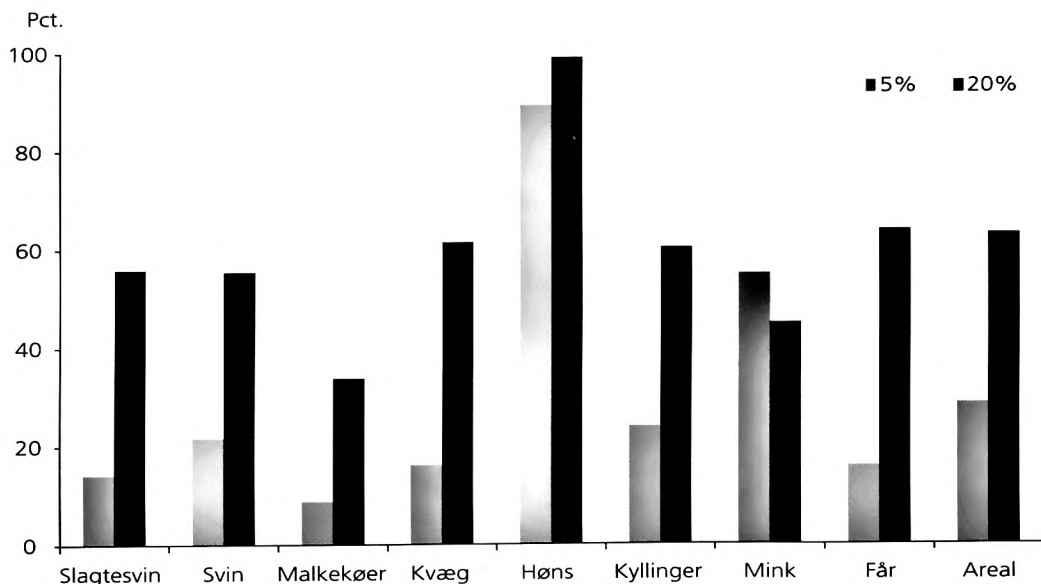
centrationsgraden er også her målt som den andel (pct. af i alt) af produktionsapparatet, som de 5 pct. og 20 pct. største bedrifter har.

Som det ses af figurerne, var koncentrationen generelt faldende i dansk landbrug frem til 1950'erne. Derefter optrådte der en kraftigt stigende koncentration i hønsebestanden, og efterfølgende også i svineproduktionen, og i mindre grad også, når det gælder bedrifternes arealtilliggende.

Derimod har malkekobesætningerne generelt fortsat den faldende koncentrationsudvikling helt frem til i dag, og indførelsen af kvoter i midten af 1980'erne synes at have forstærket udviklingen.

Koncentrationen i svine- og malkekobesætninger har dermed udviklet sig vidt forskelligt gennem de seneste tiår – efter at have fulgt samme tendens gennem de foregående årtier:

Figur 10. Koncentration i de enkelte bedriftsgrene i dansk landbrug (2005-08)

Anm: Figuren viser de hhv 5% og 20% største bedrifteres andel af den samlede bestand (areal)

Kilde: Egne beregninger på grundlag af Danmarks Statistik (flere årgange) samt Dansk Pelsdyravlerforening (flere årgange).

Svinebesætningerne har haft en kraftigt stigende koncentration, mens malkekobesætningerne har haft en faldende koncentration.

Der kan anføres flere forklaringer på denne udvikling. Stordriftsfordelene er sandsynligvis hurtigere udtømte blandt malkekobesætningerne, hvilket har begrænset vækstbehovet. Samtidig er mange helt små malkekobesætninger blevet nedlagt, fordi der dermed er opnået en relativt stor arbejdskraftbesparelse. Resultatet er en mindre spredning i bedriftstørrelserne og dermed en mindre koncentration.

Også mælkekvoten, afhængighed af grovfoderareal m.m. har været med til at begrænse koncentrationen blandt malkekobesætningerne.

Mens koncentrationen tidligere var mindre og relativt ensartet fra bedriftsgren til bedriftsgren, er der i dag tale om store koncentrationsforskelle, jfr. figur 10.

Måling af koncentrationen ud fra de 5 eller 20 pct. største bedrifters andel af produktionen fortæller ikke noget om de mindre eller mellemstore bedrifters fordeling. Derfor kan andre målemetoder tages i brug for at give et komplet billede af koncentrationen i landbruget.

I den sammenhæng kan Gini-koefficienter anvendes. Gini-koefficienten, som er en meget simpel måde at måle en kompleks koncentration på, relateres til de før nævnte Lorenz-kurver, jfr. f.eks. figur 7. I denne figur viser Lorenz-kurver bedriftenes andel af den samlede produktion. Hvis kurven er tæt på diagonal-aksen, er koncentrationen lille, og jo mere kurven bevæger sig mod nederste højre hjørne, desto større bliver koncentrationen. Med andre ord: Jo større arealet er mellem kurven og diagonal-aksen, desto større er koncentrationen.

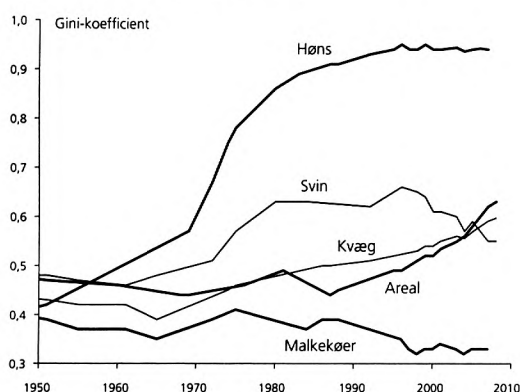
Gini-koefficienten udtrykker netop dette areal mellem kurven og diagonal-aksen – set i

forhold til det samlede areal under diagonalaksen.

En høj Gini-koefficient er dermed lig med en høj koncentration – og omvendt.

Figur 11 viser således udviklingen i koncentrationen i forskellige landbrugssektorer i Danmark – målt ved Gini-koefficienter.

Figur 11. Udvikling i koncentrationen i dansk landbrug målt ved Gini-koefficienter

Kilde: Egne beregninger på grundlag af Danmarks Statistik (flere årgange c).

Som det ses af figuren, var koncentrationen relativt ensartet, lav og faldende i dansk landbrug frem til 1960'erne. Koncentrationen i hønseproduktionen begyndte dog at stige allerede i slutningen af 1940'erne og er i dag meget koncentreret. Kurven synes nu at have nået et toppunkt. Svine-, kvæg- og mælkeproduktionen begyndte først at få en stigende koncentration i slutningen af 1960'erne. Svineproduktionen fortsatte i store træk udviklingen frem til i dag, mens malkekobestanden aftog i koncentration, og især i 1990'erne har der været et fald.

Koncentrationen målt ud fra bedriftenes arealtilliggende har været relativt konstant.

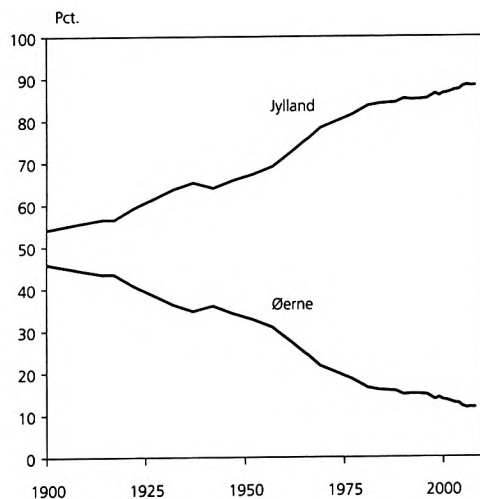
Helt frem til slutningen af 1960'erne faldt koncentrationen – ligheden blev større – hvilket bl.a. skal ses som et resultat af, at man ønskede at fremme de mindre familiebaserede landbrug og herunder statshusmandsbrugene. Udstykning var også et anvendt instrument.

Efterfølgende er koncentrationen steget, men der er i sagens natur tale om en mere konstant udvikling, da bedrifternes arealtilliggende er en relativt fast størrelse på kort sigt.

Geografisk fordeling

Koncentrationen sker også geografisk, hvor produktionen bliver mere koncentreret på områder, som har de største komparative fordele. I Danmark ses det tydeligt ved, at »kørerne er flyttet mod vest«, jfr. figur 12.

Figur 12. Fordeling af malkekobestand hhv. på Øerne og i Jylland

Kilde: Egne beregninger på grundlag af Danmarks Statistik (flere årgange).

Den stigende koncentration i Jylland skal ses på baggrund af, at landbrugsjorden i store dele af Jylland er velegnet til grovfoderproduktion og

afgræsning. Samtidig har byudvikling på øerne presset jordpriserne op, hvorved kravene til afkast er steget, således at netop grovfoder og græs ikke har kunnet konkurrere.

Ejerformer

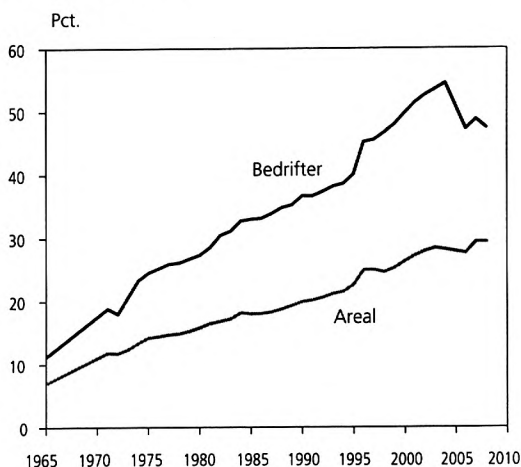
Ejerformen er et væsentligt element i landbrugsstrukturen.

Selveje og familieeje er klart den dominerende ejerform i landbruget i mange lande. Der findes flere historiske, økonomiske og landbrugspolitiske årsager hertil. Adskillige lande har således en lovgivning, som begrænser eller forhindrer selskabseje, fjerneje, statseje m.m.

I Danmark er selveje og familieeje langt den dominerende ejerform, men det er også kendetegnende, at forpagtning vinder stigende udbredelse, jfr. figur 13.

Det stigende omfang af forpagtning medfører også, at flere økonomiske stordriftsfordele kan udnyttes, uden at landbrugsejendommene behøver at opkøbe mere landbrugsjord.

Figur 13. Forpagtning: Bedrifter med forpagtning og areal forpagtet

Kilde: Danmarks Statistik (flere årgange).

Vertikal integration/kontraktproduktion

Vertikal integration betyder, at leddene i processen fra forskning og udvikling, egentlig primærproduktion, til forarbejdning, forædling, distribution og afsætning koordineres. Oftest er det processerne fra »jord til bord«, som koordineres.

Med stigende grad af vertikal integration bliver landbruget mere og mere et led i den industrielle proces, som udspringer fra forbrugerbehov, og som føres tilbage gennem værdikæden til landmændene. Vertikal integration og kontraktproduktion er dermed også en del af det billede, som beskriver landbrugets strukturudvikling.

Integrationen, koordineringen eller samkøringen kan være enten bagud- eller fremadrettet. Bagudrettet integration ses typisk, hvor en fødevareindustri engagerer sig i de foranliggende led, herunder primærproduktionen. Også landmænds ejerskab af andelsselskaber, som leverer grovarer, gødning, kemikalier, maskiner m.m. til landbruget, er eksempler på bagudrettet integration. Den fremadrettede integration ses derimod typisk, når landmænd engagerer sig i forædling og afsætning.

Vertikal integration kan principielt foregå på fire forskellige måder.

Andelsselskaber er i sagens natur en meget udbredt form for fremadrettet vertikal integration.

Ejerskab, hvor f.eks. forædlingsindustrien ejer jord eller bygninger, er også et kendt eksempel på vertikal – og her bagudrettet – integration.

Kontraktproduktion er også anvendt – og har stigende udbredelse.

Integration *uden egentlige kontrakter* eller juridiske aftaler finder også sted. I alle tilfælde

vil nødvendig integration ske på det åbne marked i form af markedsføring, prisdifferentiering m.m.

Andelsorganisering – som er et væsentligt led i den vertikale integration – udvikler sig forskelligt fra land til land og over tid, og det kan ofte være svært at måle omfang og udvikling. I Danmark har andelsejets betydning generelt været konstant eller svagt stigende, omend der er betydelige forskelle fra sektor til sektor.

Indsatsfaktorer

Indsatsfaktorerne i landbruget er også under stærk forandring og er ligeledes et væsentligt led i strukturudviklingen. Indsatsfaktorer dækker i den forbindelse over arbejdskraft, kapital m.m.

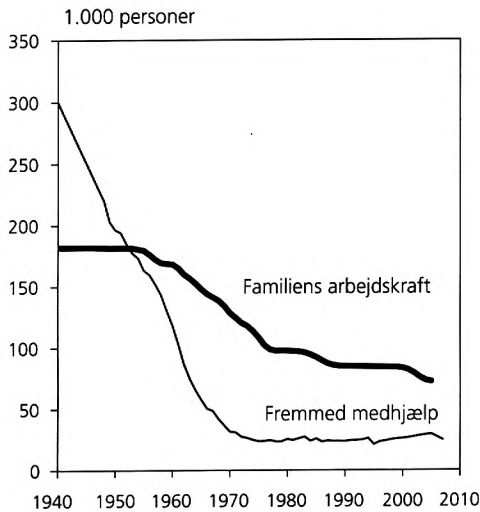
De væsentligste tendenser m.h.t. indsatsfaktorerne er, at arbejdskraft er trukket ud af erhvervet, og kapital (investeringer) er øget. Nedgangen i arbejdskraft ses også af, at antallet af heltidsbedrifter er faldet relativt meget, og at andelen af deltidsbedrifter er steget.

Nedgangen i landbrugets arbejdskraft skyldes dels mindre medhjælp, dels færre landbrug, jfr. figur 14.

Som det ses af figuren, var det i første omgang den mindre medhjælp, som forklarede den faldende arbejdskraft, og efterfølgende var det familiens arbejde, som faldt.

Den faldende beskæftigelse i landbruget er på ingen måde noget specielt dansk fænomen. Tværtimod er der tale om et ensartet internationalt mønster, hvor betydningen aftager i takt med stigende økonomisk og industriel udvikling.

Figur 14. Udviklingen i antal landmænd og medhjælp

Kilde: Danmarks Statistik (flere årgange) og Hansen, S. Aa. (1983).

Den relativt faldende betydning for beskæftigelsen kan forklares ud fra flere forhold:

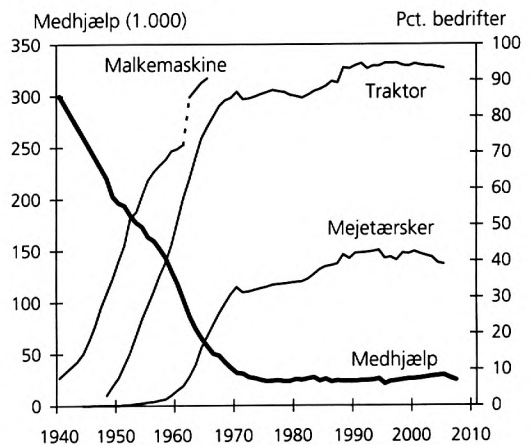
- Den relativt svage vækst i landbrugsproduktionen vil også alt andet lige medføre en relativt svag vækst i beskæftigelsen.
- Arbejdsproduktiviteten er høj i landbruget på grund af den teknologiske udvikling. Det medfører, at arbejdskraft på længere sigt bliver skubbet ud af erhvervet (push-effekt).
- Arbejdsdeling mellem landbrug og industri betyder, at en større del af forsyning, distribution m.m. flyttes fra de primære landbrug til industrien. Det betyder, at den afledte beskæftigelse stiger relativt. Denne mere rationelle arbejdsdeling betyder ikke i sig selv, at landbrugets beskæftigelses-effekt bliver mindre, men blot at en del af landbrugsproduktionens beskæftigelse flytter erhverv.

Den økonomiske udvikling er som hovedregel netop kendetegnet ved industrialisering, hvilket har som afledet effekt, at efterspørgslen efter arbejdskraft i industrierhvervene stiger. Dermed bliver der trukket arbejdskraft fra landbruget ind i industrien (pull-effekt).

Mens arbejdskraften således er blevet meget reduceret i landbruget, er kapital, investeringer, maskiner og teknik øget tilsvarende. Der har været – og er stadig – en klassisk substitution mellem arbejdskraft og kapital.

Mens den fremmede medhjælp er reduceret med over 90 pct. siden starten af 1940'erne, er antallet af traktorer, mejetærskere og malkemaskiner steget tilsvarende. Andelen af landbrugsbedrifter med disse tekniske hjælpemidler var forsvindende lille i starten af 1940'erne, men steg efterfølgende og var dermed med til at erstatte en meget stor del af arbejdskraften i erhvervet, jfr. figur 15.

Figur 15. Udviklingen i landbrugets medhjælp (venstre akse) og i antal landbrug (pct. af i alt) med mejetærsker, traktor og malkemaskiner (højre akse)

Kilde: Egne beregninger på grundlag af Danmarks Statistik (flere årgange).

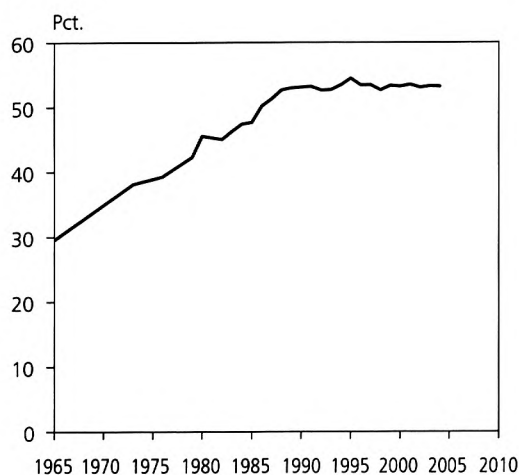
Den vedvarende og strukturelt betingede afvandring fra landbruget påvirker også deltidsbeskæftigelse uden for erhvervet m.m. Da landbruget ofte er både et erhverv, en bopæl og et socialt tilhørsforhold, kan en afvandring være et meget stort skifte i landmændenes tilværelse. Samtidigt gælder det, at mange ressourcer er fastlåste i landbruget, hvilket gør en mellemløsning i form af deltidsbeskæftigelse som alternativ til afvandring relevant.

Til at opfylde disse behov er deltidslandbrug en mulighed.

I takt med stigende muligheder for distancarbejde, bedre infrastruktur samt et politisk ønske om at fremme aktiviteten i landdistrikterne er det derfor givet, at deltidslandbrug vil få en stigende betydning.

I Danmark ses det, at andelen af deltidslandbrug er vokset kraftigt i de seneste årtier og nu udgør over halvdelen af alle landbrug, jfr. figur 16.

Figur 16. Andel deltidslandbrug i pct. af i alt i Danmark

Kilde: Egne beregninger på grundlag af Danmark Statistik (flere årgange).

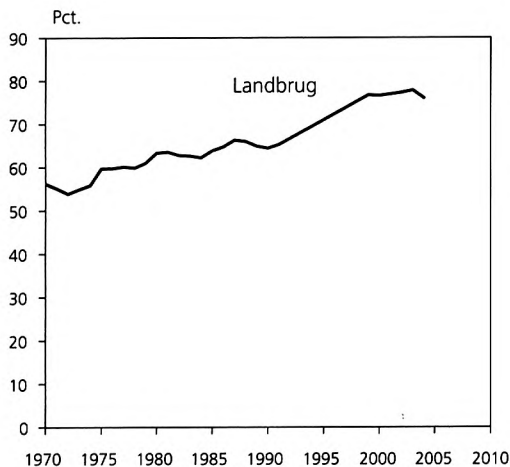
Det stigende antal deltidsbrug er dermed et væsentligt element i landbrugets strukturudvikling. Også forhold som koncentration, ejerformer (forpagtning), landbrugs- og landdistriktspolitik m.m. bliver også påvirket af udviklingen.

Internationalisering

Internationalisering i form af eksport, direkte investeringer i udlandet, globale strategiske alliancer m.m. er også en del af strukturudviklingen.

Det er kendetegnende for dansk landbrug samt for den danske agro- og fødevarerindustri, at eksportorienteringen er relativt stor. Ca. 2/3 af produktionen til eksport, hvilket er en – set i både national og global målestok – meget høj andel.

Figur 17. Eksportandele for dansk landbrug 1970-2004

Kilde: Danmarks Statistik (2010) m.m.

Gennem de seneste årtier er den danske fødevareindustri eksportorientering steget betydeligt. For alle store brancher i fødevareindustrien gælder det, at eksportens andel af den samlede produktion er steget siden 1970. Baggrunden for denne udvikling skal bl.a. søges i en mere fri adgang til udenlandske markeder. Med Danmarks optagelse i EU er størstedelen af hindringerne for handel med de øvrige medlemslande forsvundet, og det fælles marked har givet et bredere markedsmæssigt fundament. Endvidere har den fælles landbrugspoli-

tik med tilhørende eksportstøtteordninger stimuleret til en øget eksport til tredielande.

Som det ses af figur 17, er dansk landbrugs eksportandel steget fra ca. 55 til ca. 77 pct. siden starten af 1970'erne.

Figuren viser den del af den danske landbrugsproduktions endelige afsætning, som sker til eksport. Som det ses, er eksportandelen næsten konstant voksende i hele perioden tilbage fra starten af 1970'erne. Dansk landbrugs internationalisering i form af eksport er dermed steget betydeligt i perioden.

Kilder

Danmarks Statistik (2010 a): www.statistikbanken.dk

Danmarks Statistik (2010 b): Specialkørsel af firmastatistikken

Danmarks Statistik (flere årgange): Landbrugsstatistik

Dansk Pelsdyravlerforening (flere årgange): Statistik

FOI (2010): www.foi.dk

Hansen, Svend Aage (1983): Økonomisk vækst i Danmark. Bind II: 1914-1983.